

Samen naar de eindstreep. En verder.

Beste lezer,

We zijn er allemaal behoorlijk klaar mee. Dat het nu al een jaar duurt, maakt iedereen een beetje moedeloos. Dat gevoel heb ik ook regelmatig. Ik wil graag weer eens op een terras een kop koffie drinken, of met vrienden naar de bioscoop. Of langsgaan bij al die ondernemers die we al jaren kennen en die nu zo hard moeten vechten om te overleven. En zo zal iedereen ergens naar uitkijken. Naar het moment dat je weer met het hele voetbalteam een wedstrijd kunt spelen en daarna een biertje drinken. Dat je weer mensen kunt ontvangen in je winkel of restaurant.

Gelukkig was er ineens een prachtige week met sneeuw en ijs. Dat hadden we echt even nodig! Lekker schaatsen op natuurijs, sleeën in de sneeuw, of zelfs snowboarden in de duinen. En nagenieten van alle foto's. En dit weekend hopelijk mooi weer, zodat we opnieuw naar buiten kunnen. Dat geeft nieuwe energie om het vol te houden. Dat kunnen we goed gebruiken. Want we moeten nog even doorzetten.

Het helpt als we ons realiseren dat er een einde aan de crisis komt. En dat we dan de schouders eronder zetten om samen sterker verder te gaan.

We zitten nu ook in verkiezingstijd. Veel politici doen dan beloften en komen met hun eigen plannen die zij als de enige oplossing presenteren. Ik denk dat het in deze bijzondere tijd niet realistisch is beloften te doen. Bovendien worden verschillen uitvergroet. We moeten juist de verbinding zoeken, want alleen samen komen we uit deze crisis.

Straks gaan we waarschijnlijk met een brede coalitie verder. Ik wil u graag bijpraten over de gedachten die ik daarbij heb. Want er is veel te doen! Met de volgende drie dingen gaan we na de crisis als het aan mij ligt in elk geval direct aan de slag:

Zorgen dat mensen werk hebben en dat onze economie weer gaat groeien.

De zorg versterken, ook om beter voorbereid te zijn op een volgende gezondheids crisis.

Een sterke overheid, met een menselijk gezicht én de kracht om mensen te beschermen.

De eindstreep

Maar eerst liggen er nog heel wat hobbels voor ons. Het is nog even doorbijten, maar de eindstreep komt in zicht. Het vaccineren is begonnen, en dat zal ons uiteindelijk beschermen. We willen allemaal dat het sneller gaat. Maar eerlijk is eerlijk. Als iemand een jaar geleden had verteld dat er nu een goed vaccin in Nederland zou zijn, zou ik me hebben afgevraagd of dat echt waar kon zijn.

Nu is het zaak om met zo min mogelijk schade de eindstreep te halen. Door ons allemaal aan de maatregelen te houden, zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen gezond blijven. Met steunpakketten zorgen we dat zoveel mogelijk mensen hun baan, hun huis of hun bedrijf kunnen behouden.

Het laatste wat we willen, is dat mensen in het zicht van de finish moeten afhaken. We moeten met elkaar die eindstreep halen. Ik moest denken aan dat beeld van die marathonloper, die niet meer kon, maar door twee andere lopers de finish over gedragen werd. Zo haalde hij het maar mooi. Daarom hebben we een nieuw en uitgebreid steunpakket voor ondernemers gemaakt. En als er nog meer nodig is, dan gaan we dat doen.

De weg naar de eindstreep is voor veel mensen een mentale uitputtingsslag. Ik vind het zelf ook weleens moeilijk. Als ik door een lege stad fiets, langs al die dichte winkels en restaurants waar het altijd vol met mensen was. Ik verlang ernaar om weer de krant te gaan lezen met een kopje koffie in mijn vaste café en bekende gezichten te zien.

Gelukkig zie ik hoe we elkaar erdoorheen slepen. Van de knuffels voor het raam in het voorjaar, tot boodschappen doen voor de buurvrouw en even aanbellen om te vragen hoe het gaat met die man verderop in de straat. Of samen wandelen met een vriend.

Let een beetje op elkaar. Het komt goed. En blijf ook na de coronacrisis omzien naar andere mensen. Dit gevoel van elkaar helpen mogen we niet kwijtraken.

Samen open

Op weg naar de eindstreep zal onze vrijheid steeds groter worden. De basisregels zoals afstand houden, handen wassen en een mondkapje dragen moeten we nog wel even blijven volgen. Maar door alle maatregelen, zoals vaccineren en testen, kunnen we ons land geleidelijk van het slot halen.

Ik hoor ook de roep uit de samenleving om meer ruimte. Met experimenten kijken we naar wat op een verantwoorde manier mogelijk is. Er zijn zoveel creatieve ideeën in de samenleving. We moeten goed luisteren en samen kijken wat beter kan.

Ik vind het belangrijk dat we de ruimte die we met elkaar verdienen eerlijk gaan verdelen, al weet ik niet of we dat bij een eerste voorzichtige stap al kunnen doen. Vorig jaar zagen we hoe dat kan wringen. Ik snap daarom de ergernis van restauranteigenaren die dicht moesten, maar wel rijen bij Ikea zagen.

Dat wil ik deze keer anders doen. Dus niet een sector helemaal open en de ander helemaal dicht, maar zoveel mogelijk sectoren tegelijkertijd iets van ruimte bieden.

Is dat ideaal? Nee. Is het de beste oplossing voor een moeilijke periode? Ik denk het wel.

Het is een beetje zoals met de mogelijkheid om zelf je bestelling bij winkels af te halen. Veel ondernemers zullen dan nog steeds verlies draaien, maar ze kunnen wel iets voor hun trouwe klanten doen.

Zo starten we straks ook de rest van de samenleving weer voorzichtig op. Stapje voor stapje, en alleen als het veilig kan. Al zal het ook deze keer niet foutloos gaan. We leren wat het beste werkt, en proberen het zo goed mogelijk te doen met de kennis die we op dat moment hebben.

Vliegende start

Maar politiek gaat niet alleen over het bestrijden van de coronacrisis en de terugkeer naar al die gewone dingen die we zo missen. Het gaat ook over de toekomst van ons land. Ons land er weer bovenop krijgen zodra we de strijd tegen het virus gewonnen hebben. En dingen beter maken dan ze in de tijd voor het virus waren.

Ik zie ook dat er zaken scheefgegroeid zijn. Lange tijd profiteerden werkenden als het goed ging met bedrijven. Maar veel mensen voelden de economische groei van de afgelopen jaren te weinig in hun portemonnee. Dat moet anders, en daarvoor moeten we een vliegende start maken.

Ondernemers

Veel ondernemers, vooral in het midden- en kleinbedrijf, hebben al een jaar lang niet kunnen doen waar ze zo vreselijk goed in zijn. Een idee omzetten in iets tastbaars, klanten helpen, samen met hun personeel iets moois neerzetten. Om echt uit de crisis te komen, kunnen we niet zonder de energie en creativiteit van onze ondernemers.

Als we de eindstreep van de strijd tegen het virus hebben gehaald, zal steun nog een tijdje nodig blijven. Vergelijk het met een patiënt die ook niet zonder revalidatie naar buiten loopt als je van de ene op de andere dag het infuus loskoppelt. We zullen de hulp aan ondernemers langer in stand moeten houden, zodat mensen niet gedwongen worden hun bedrijf te verkopen aan investeerders die levensvatbare bedrijven voor een prikkie over willen nemen.

Ondernemers kunnen niet op volle kracht een herstart maken als ze nog jarenlang torenhoge schulden met zich meeslepen, of als ze al hun spaarpotten leeggeschud hebben. Ik wil nu geen concrete beloftes doen of bedragen noemen. Maar ik beloof wel dat als we bij de eindstreep zijn, ik samen met onder meer banken zal zoeken naar oplossingen. Want het laatste wat we willen is lege winkelstraten en dichtgetimmerde etalages. Zonder die ondernemers kunnen we als samenleving geen vliegende start maken.

Zo kunnen we de komende jaren weer echt genieten van de levendige samenleving waar we zo aan gehecht zijn. Waarbij de kledingwinkel ook weer de nieuwe collectie heeft kunnen aanschaffen, of een restaurant weer mensen heeft kunnen aannemen. We zetten alles op alles om ervoor te zorgen dat als corona voorbij is, en we weer kunnen winkelen, we niet langs lege etalages lopen omdat de winkeliers failliet zijn gegaan. En dat als we weer naar dat gezellige plein gaan, het restaurant of café waar je zo graag kwam nog bestaat.

Al die hardwerkende Nederlanders

Het afgelopen jaar vroegen we mensen om zoveel mogelijk thuis te werken, maar niet iedereen heeft die luxe om veilig vanuit huis te werken. Want verpleegkundigen of agenten kunnen niet inbellen.

Net als de pakketbezorgers, de vakkenvullers, en de maaltijdbezorgers. Zij houden allemaal de samenleving draaiende. En vaak voor een bescheiden salaris. Daarom vind ik het rechtvaardig dat we de komende jaren het minimumloon verhogen. Ik zie gelukkig dat veel politieke partijen net als ik deze wens hebben. Zo bouwen we de komende jaren samen aan een sterker Nederland.

Een deel van Nederland ervaart in deze crisis wel hoe fijn het is om thuis te werken. Of in ieder geval om af en toe thuis te werken. Want aan de ene kant missen we na maandenlang digitaal vergaderen het contact met collega's, of dat goede idee dat ontstaat omdat je iemand toevallig even op de gang spreekt. Aan de andere kant ontdekken we hoe fijn het is om niet elke dag in de file of in die net iets te volle spitsstrein te staan.

Laten we deze nieuwe gewoonte straks vasthouden. In een goede balans tussen thuiswerken en op kantoor zijn. Zo zorgen we ook dat een baan en een gezin beter te combineren zijn. Het zou zonde zijn als we straks weer allemaal achter in de file aansluiten.

Bij een herstel van de economie hoort ook dat die hele brede middenklasse profiteert als het economisch goed gaat. Ik snap dat bedrijven die door de lockdown een tijd gesloten zijn geweest, nu niet zomaar een loonsverhoging kunnen betalen. Maar als er in betere tijden geld is, moet dat niet gelijk naar bonussen en dividend gaan, maar eerst naar een hoger salaris voor de medewerkers.

Het geld voor die lonen moet natuurlijk wel verdiend worden. Daarom gaan we de komende jaren niet bezuinigen, maar uit de crisis groeien door te investeren. Ook om de ondernemers te helpen die we zo nodig hebben voor groei. We investeren in onderwijs, in infrastructuur, in klimaat, in innovatie. Zo creëren we nieuwe banen, die ook helpen om onze samenleving schoner en duurzamer te maken.

Jongeren

We hebben straks allemaal veel in te halen. Maar ik wil mij toch even apart richten tot jongeren. Jullie hadden veel verwacht van het eerste jaar op de middelbare school, maar zitten nu vooral thuis. Jullie verheugden je zo op de feesten na het eindexamen. Jullie hadden zin in alles wat kwam kijken bij een studie, zoals nieuwe vriendschappen, lidmaatschap van een vereniging, of stagelopen bij een bedrijf, maar kruipen nu iedere dag thuis achter de computer.

Ik snap dat het voor jullie ontzettend moeilijk is. We hebben jullie weinig horen klagen. Ik wil jullie bedanken. Jullie krijgen vaak het verwijt je niet aan maatregelen tegen corona te houden, maar ik zie het tegenovergestelde. Ik zie jonge mensen die veel offers brengen, die geduld hebben, en er het beste van maken. Dat verdient een groot compliment! We gaan jullie ook helpen, door extra te investeren in het onderwijs en samen een toekomst op te bouwen.

De zorg

Alle mensen in de zorg leveren al een jaar lang een prestatie van wereldformaat. Dag in dag uit staan zij, met gevaar voor hun eigen gezondheid, in de frontlinie van de strijd tegen het coronavirus. De komende jaren moeten we de zorg versterken om beter voorbereid te zijn als we weer te maken krijgen met een pandemie of een andere gezondheidscrisis.

In deze crisis zien we tot hoeveel onze zorg met goede samenwerking in staat is. Dat heeft mij gesterkt in de gedachte dat marktwerking nooit een doel op zich mag zijn in de zorg. Ziekenhuizen die eerst elkaars concurrent waren, werken nu samen. Als het ene ziekenhuis geen bedden op de intensive care meer heeft, springt het andere ziekenhuis bij. Die samenwerking moeten we behouden waar dat helpt om mensen betere zorg te geven.

Bijvoorbeeld door een flexibele reserve van IC-bedden te hebben, zodat we in crisistijd snel kunnen opschalen. Corona heeft bovendien laten zien dat maximale economische efficiëntie kwetsbaar kan zijn. Het is gevaarlijk om afhankelijk te zijn van één of twee landen buiten Europa voor bijvoorbeeld het maken van mondkapjes. We moeten meer in Europa produceren. Soms zal dat iets duurder zijn. Die prijs moeten we betalen voor onze veiligheid.

Een ander belangrijk punt is een alternatief voor het eigen risico in de zorg. Ziek zijn is al vervelend genoeg. Niemand zit er dan op te wachten honderden euro's aan eigen risico te betalen. Tijdens die zoektocht naar een alternatief drukken we even op de pauzeknop, door het eigen risico te bevriezen.

Sterke overheid

De komende jaren wil ik graag samen met Nederland aan de slag om met zijn allen op een rechtvaardige manier uit de crisis te komen, en de problemen van de toekomst aan te pakken. Daarbij hebben we een sterkere overheid nodig, maar wel één die een menselijk gezicht heeft.

Uiteraard zal ik me ervoor blijven inzetten dat basiszaken zoals veiligheid op orde zijn. Maar een sterke overheid moet ook rechtvaardig en menselijk zijn. Bij de toeslagenaffaire hebben we gezien hoe de overheid mensen enorme schade kan berokkenen als zij rechtvaardigheid en menselijkheid uit het oog verliest.

Dat klinkt misschien abstract, maar het gaat er gewoon om dat mensen het recht hebben om een keer een fout te maken. Dus in de sociale zekerheid moeten we iemand niet meer automatisch als fraudeur zien, als die per ongeluk een keer een formulier verkeerd heeft ingevuld.

Ook zorgen we dat er een medewerker van vlees en bloed bereikbaar is, via de telefoon of een loket, als mensen vastlopen in de digitale systemen van de overheid. Die digitale systemen zijn vaak heel handig. Denk aan je vooraf ingevulde belastingformulier. Maar als er iets fout is gegaan, of iets niet duidelijk is, moet een mens met kennis van zaken je helpen, en kijken of waar we mee bezig zijn wel eerlijk en normaal is.

Een sterke en rechtvaardige overheid is er ook om de rafelranden van het kapitalisme bij te schaven. Bedrijven moeten hun eerlijke aandeel aan belastingen betalen. Daarom hebben we al maatregelen genomen tegen belastingontduiking en belastingontwijking door multinationals. Daar wil ik mee doorgaan. Dan profiteren middeninkomens meer van economische groei, en hebben bedrijven die hun eerlijke aandeel aan de samenleving bijdragen minder last van oneerlijke concurrentie. Dat is goed voor ons allemaal, want onder deze bedrijven bevinden zich vaak de mkb'ers die hier voor de meeste werkgelegenheid zorgen.

De overheid heeft ook een taak om ondernemers te beschermen tegen oneerlijke buitenlandse concurrentie. Want ondernemers uit Nederland en andere Europese landen hebben te vaak het nakijken als buitenlandse bedrijven hier de markt proberen te veroveren. Bijvoorbeeld onze winkeliers en webwinkels, die concurrentie krijgen van Chinese webwinkels als AliExpress. Of denk aan Nederlandse bedrijven die moeten opboksen tegen concurrenten die met staatssteun opdrachten wegkapen. Daarom trekt Nederland nu al samen met andere landen in Europa op om te zorgen dat onze bedrijven een eerlijkere kans hebben.

Samen sterker verder

Politiek gaat ook over samenwerking. De komende weken staan alle lijsttrekkers tegenover elkaar in televisiedebatten, en hebben politici soms felle kritiek op elkaar. Maar we kunnen alleen iets bereiken door met alle redelijke partijen samen te werken.

Natuurlijk denken wij niet over alles hetzelfde. De een wil iets meer geld naar dit onderwerp, en de ander weer naar die maatregel. De volgende wil hier een accent zetten, en de ander heeft daar nog een puntje. Daar komen we samen uit. Want uiteindelijk willen we allemaal het land vooruithelpen. Problemen aanpakken. Al deze partijen willen samen sterker verder. Daar ben ik van overtuigd.

En mijn partij, en zeker ik alleen, hebben echt niet alle wijsheid in pacht. De mooie dingen in ons land ontstaan gewoon door samenwerking tussen partijen en mensen in het hele land. Verschillende inzichten en ideeën zorgen samen voor een beter plan. En om plannen in daden om te zetten moeten we ook met zijn allen aan de slag. Op die manier gaan we samen de eindstreep halen, en kunnen we daarna sterk uit de crisis komen.

Dat is waarom ik opnieuw premier wil worden. De komende periode hoop ik in gesprek te gaan over mijn ideeën. Met de collega's van andere partijen en met u. Om te horen waar ik het bij het juiste eind heb, en waar het volgens u anders moet. In een tijd als deze campagne voeren heb ik ook nog nooit gedaan. Ook hier zullen we met elkaar moeten uitvinden hoe dat het beste gaat en wat gepast is. Zodat u straks uw keuze kunt maken. Want op 17 maart is de keuze aan u.

Mark Rutte